

VÄLÄHDYKSIÄ MÉXICO-CITY:N NYKYARKKITEHTUURISTA

Arvi Ilonen, arkkitehti SAFA

Artikkelin valokuvat: Arvi Ilonen

1
Luis Barragán, Satelliittikaupungin tornit.

2
Luis Barragán, Egerstromin talo ja hevostila.

3
Ricardo Legorreta, Camino Real hotelli.

1 Meksikoa ja sen maailman väkirikkaimpiin kuuluvaa pääkaupunkia on 1960-luvulta lähtien kohdantunut kolme tapahtumaa, joilla on ollut välillinen vaikutus myös maan nykyarkkitehtuuriin ja sen maineen leviämiseen kansainväliseen tietoisuuteen. Olympiakisat México-City:ssä 1968 toivat esille uuden suunnittelijasukupolven, *Luis Barragánin* palkitseminen Pritzker-palkinnolla 1980 nosti parasvaloihin arkkitehtuurin hiljaisen vallankumouksellisen ja tuhoisa maanjäristys 1985 marssitti kolmannen sukupolven arkkitehdit suunnittelun eturintamaan.

1950-luvulla uransa aloittaneista arkkitehteista *Pedro Ramirez Vazquez* suunnitteli vuoden 1968 olympiakisojen rakennuksista muun muassa jalkapallostadionin. Hieman aiemmin valmistunut antropologinen museo Chapultepec-puistossa on hänen tunnetuin työnsä ja yhä yksi maailman parhaista museorakennuksista. Jotkut alkuperäiset materiaalit ratkaisut tosin tuntuvat tänä päivänä oudoilta valinnoilta. Myös Espanjasta USA:n kautta Meksikoon emigroitunut *Felix Candela* oli mukana suunnittelemassa olympiarakennuksia, jotka yhdessä varhaisemman kansallisen yliopistokampuksen (UNAM) kanssa muodostavat kaupungin kaupunkikuvaa. Pääkadun Paseo de la Reforma varrelle kohosi toimistopilvenpiirtäjä lasista ja teräksestä. Niiden formalistinen estetiikka todisti irtautumista jo 1930-luvulla Euroopasta omaksutusta ja 50-luvulla Meksikoon juurtuneesta rationalismista, jota Meksikossa kutsuttiin internationalismiksi.

Arkkitehtina itseoppineen *Luis Barragánin* varhaisimmat työt ovat 1920-luvulta. Synnyinkaupunkinsa Guadalajariin hän suunnitteli vuosina 1928-35 pienehköjä töitä perinteisen meksikolaisen arkkitehtuurin hengessä. Kansainvälisen rationalismin piiriin voi lukea México Cityyn 1936-40 rakennetut monet asuinkerrostalot. Näillä molemmilla kausilla oli merkityksensä hänen vuosiin 1944-78 sijoittuneen pääkautensa töihin, joista hänet tunnetaan. Kypsen kauden työt ovat pääosin yksityistaloja, tori- ja aukiosommitelmia, portti- ja sisäänkäyntirakennelmia sekä pari sakraalirakennusta.

Vuonna 1957 Barragánia pyydettiin laatimaan México Cityn luoteisosaan kaavaillun satelliittikaupungin tunnuksiksi aukio mahdollisine suihkukalvoineen. Yhteistyö kuvanveistäjä Mathias Goeritzin kanssa ja muistuma käynnistä San Gimignanoossa saivat suunnitelman muuttamaan luonteeltaan ja mittakaavaltaan aivan toisenlaiseksi. Viisi erikor-

kuista ja eriväristä betonitornia muodostavat veistoksellisen maamerkin kaupungin urbaanissa maisemassa. Vuonna 1968 valmistunut Egerstromin perheen yksityistalo ja hevostila niin ikään kaupungin luoteisosassa, on loisteliain esimerkki Barragánin arkkitehtuurista, hiljaisuuden näytelmästä muurien rajaamassa tilassa, jossa kuultavia vuorosanoja ovat vesiuomasta altaaseen ryöpsähtävän veden ääni, harjoitusradalta saapuvan hevosen kavioiden kopse ja silloin tällöin kuuluva hirnunta.

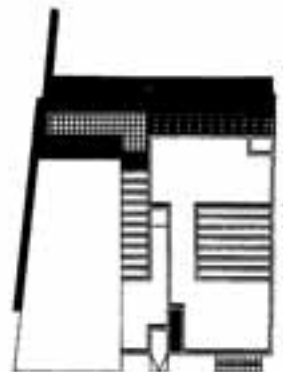
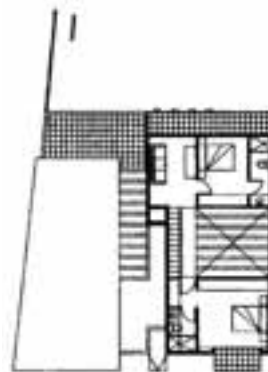
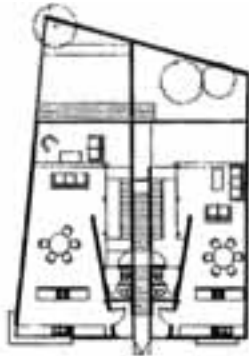
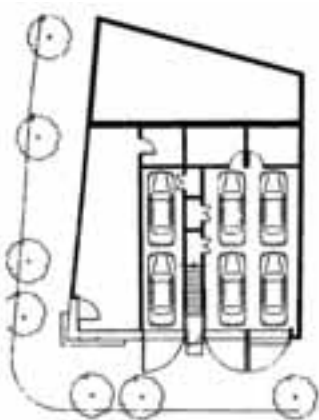
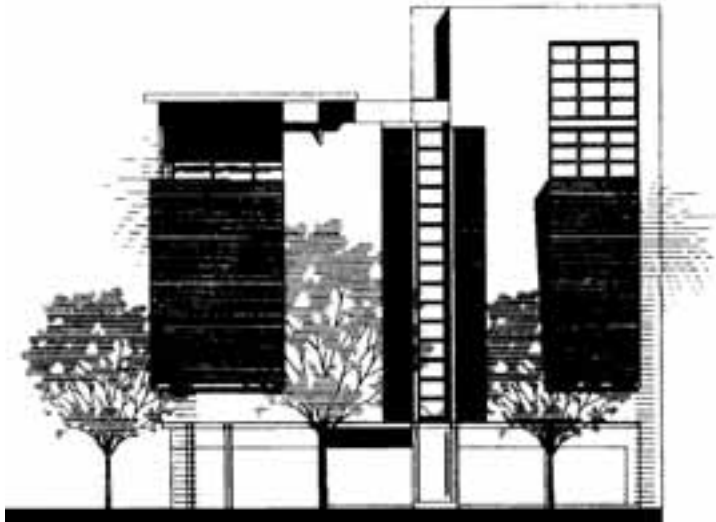
Järjestykseltään toisen Pritzker-arkkitehtuuripalkinnon myöntäminen henkilölle, jonka tunnetut työt olivat kooltaan vaatimattomia ja lukumäärältään vähäisiä ja jonka ansiot opettamisessa ja arkkitehtuurikeskustelussa olivat olemattomia, herätti hämmennystä ja tuotti väärin ymmärättäviä jäljittelijöitä Meksikossa. Yksi harvoista Luis Barragánin perinnön jatkajista on toisen sukupolven arkkitehti *Ricardo Legorreta*, joka jo uransa alkuvaiheessa oivalsi oppimestarinsa tavoin kuinka, ammentamalla perinteestä voi tehdä modernia arkkitehtuuria. Hänkin on tehnyt haciendoista polveutuvaa muuriarkkitehtuuria ja hänen meksikolaiselle perinteelle pohjautuva kromatiikkansa muistuttaa esikuvansa värimaailmaa, jonka Barragán omaksui 1950-luvun alussa. Legorretan tunnetuimmista töistä varhaisin on Camino Real hotelli pääkaupungissa vuodelta 1968.

Samana vuonna kuin maanjäristys hävitti México Cityn rakennuksia ja kokonaisia kortteleita *Enrique Norton* perusti toimistonsa Ten Arquitectosin. 1950- ja 60-luvuilla syntyneille, kolmannen sukupolven arkkitehteille on yhteistä se, että he ovat opiskelleet UNAMin sijasta yksityisessä iberamerikkalaisen yliopiston arkkitehtikoulussa ja ulkomailla. Kuten nuorilla suunnittelijoilla yleensä, Nortoninkin ensimmäiset työt olivat yksityistaloja. Hän on kuitenkin jo vakiinnuttanut asemansa ja suunnitellut suurempia töitä Meksikoon ja ulkomaille. Polancon kaupunginosaan 2000-luvun alussa valmistuneen Habita hotellin runkona on 50-luvun asuinkerrostalo, joka on verhottu kaksoisjulkisivulla. Puretun vanhan ulkoseinän tilalla on kirkas lasi ja ulompana, parvekkeen julkisivuna on himmennetty lasi, jossa on paikoin eri korkuisia kirkkaita vaakanauhoja.

Amsterdamin kaupunginosa koki oman osansa vuoden 1985 järistyksen tuhoista. Sinne tänne on vuosituhannen vaihteessa noussut infill-rakennuksia luhistuneiden tilalle. *Isaac Broidin* suunnittelema Casa Amsterdam on täysbetoninen kahden perheen talo. Ulko- ja sisäseinät ovat lautamuottiin valettuja puhdasvalupintoja. Pienen sisäpihan ja viereisen ka-

7

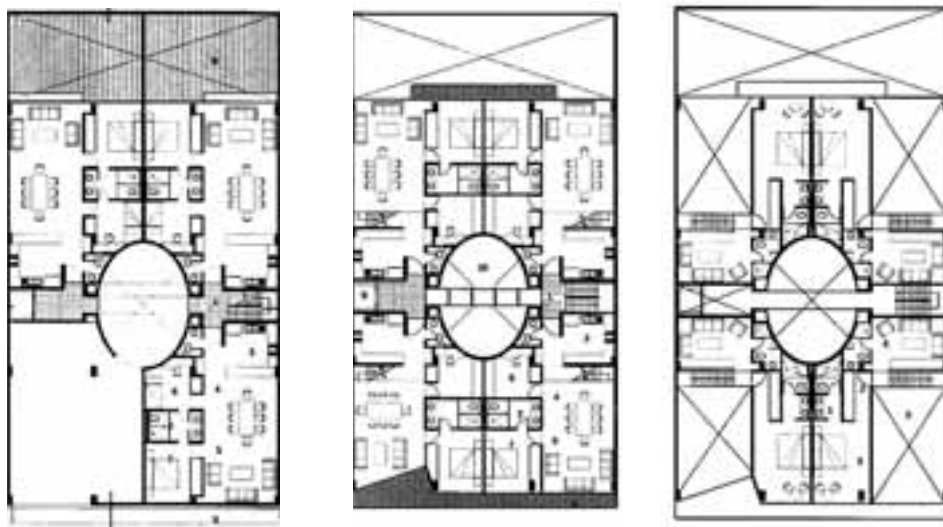

8

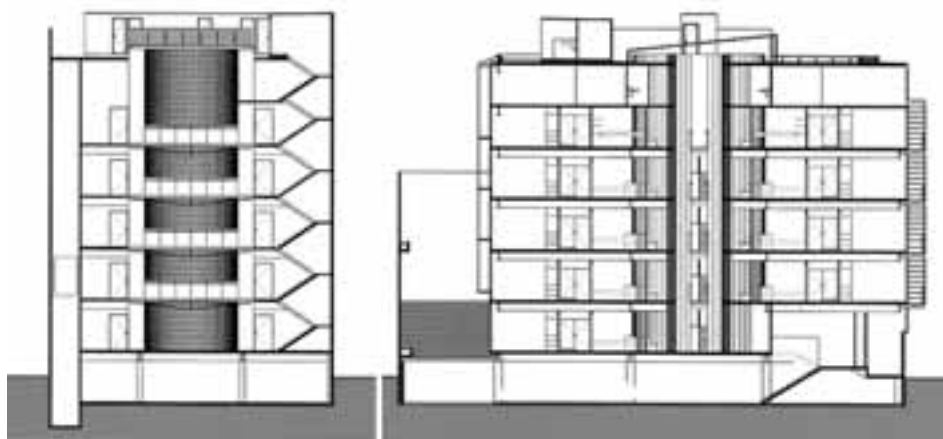
4, 5, 6, 7, 8
Isaac Broidin suunnitelma Casa Amsterdam.

9

10

11

9, 10, 11, 12

Isaac Broidin suunnittelema kerrostalo Condesassa.

13

Enrique Norten on suunnitellut Habita hotellin.

14

Alberto Kalach:n suunnittelema kansalliskirjasto rakenteilla.

dun välissä on filigraanityönä tehty betoniritilä, joka jatkuu olohuoneen ikkunan ulkopuoliseksi säleiköksi. Läheisessä Art Deco-rakennuksistaan tunnetussa Condesan kaupunginosassa on Broidin suunnittelema asuinkerrostalo, jossa on samanlaisia filigraanisia piirteitä kuin varhaisemmassa Casa Amsterdammassa. Parveketasot ovat ritilärakennetta ja parvekkeiden etuseinät ovat liikuteltavia, värillisiä ritilöitä. Rakennuksen keskellä on soikion muotoinen, lasikatteinen atrium, jota lävistävät kerroksittain lasiset sillat. Atriumin seinä muodostuu betonisauvoista tehdystä ritilästä. Ritilän raoista saavat luonnonvalonsa saniteettitilat, mutta myös kunkin asunnon yksi makuuhuone. Kuuman ilmaston maassa liiallista valoa ja lämpöä paetaan näinkin.

Alberto Kalach yhdistelee modernismin abstraktia kieltä Meksikon perinteisestä arkkitehtuurista saatuihin vaikutteisiin. Toisin kuin Barragán tai Legorreta hän ei ole massiivisten muurien koloristi, vaan käyttää materiaalia, useimmiten puhtasvalubetonia, sellaisenaan. Hänen pientalonsa, kuten GGG-talo vuosituhaten vaihteesta, tuovat mieleen jotkut *Rudolf Schindlerin* tai *Carlo Scarpan* työt. Kalach on myös kiinnostunut yli 20-miljoonaisen megakaupungin monien ongelmien ratkaisemisesta. Näihin liittyy järvi- ja kaupunkisuunnitelma, jolla nykyinen, täyttömaalle tehty laaksokaupunki osittain palautettaisiin järveksi ja näin rehabilitoitaisiin atsteekkien laguunikaupunki.

México Cityn viimeinen pyramidi on nousemassa kaupungin pohjoisosaan kun Alberto Kalachin suunnittelema kansalliskirjasto valmistuu piakkoin. Ulkoiselta hahmoltaan pyramidia muistuttava, José Vasconcelos-nimeä kantava kirjasto sisältää myös kasvitieteellisen puutarhan.

GLIMPSES FROM CONTEMPORARY ARCHITECTURE IN MÉXICO-CITY

Since the 1960s, three events have taken place in Mexico that have influenced also the architecture of the country and its capital that has one of the highest populations in the world. These events, which have also attracted international interest include the Olympic Games in México-City in 1968 that introduced a new generation of designers; the awarding of the Pritzker Prize to Luis Barragán in 1980 that highlighted the silent revolution of architecture; and the disastrous earthquake in 1985 that brought third generation architects to the front lines of design.

Pedro Ramirez Vazquez is one of the architects whose career started in the 1950s. He designed the football stadium for the 1968 Olympics, for example. His best-known work is the Museum of Anthropology in the Chapultepec Park, which was built before the Games, and is still regarded as one of the best museum buildings in the world. Felix Candela, an emigrant from Spain via USA, was another architect involved in the design of buildings for

13

12

the Olympics. Together with the older national university campus, the buildings built for the Olympic Games create a town inside the town.

Luis Barragán was a self-educated architect whose earliest works date back to the 1920s. In 1957 he was asked to design a square as a symbol of the satellite town planned to the northeast part of México-City. Cooperation with sculptor Mathias Goeritz and memories of a visit to San Gimignano changed the plan completely in nature and scale. Five concrete towers of varying heights and in different colours form a sculptured landmark in the urban environment of the city.

Ricardo Legorreta, a second-generation architect, is one of the few preservers of Luis Barragán's legacy, who already at the beginning of his career realised, like his master in his time, how modern architecture can be created by learning from tradition. The earliest of Legorreta's best-known works is the Camino Real Hotel in the capital, from 1968.

Enrique Norton started an agency, Ten Arquitectos, the same year that an earthquake destroyed buildings and entire blocks in México-City. Third generation architects born in the 1950s and 1960s all studied in the private architectural college of the Ibero-American University or abroad, and not in UNAM.

The city block of Amsterdam sustained its share of damage in the 1985 earthquake. Still, a number of infill buildings have been erected there at the turn of the millennium to replace the collapsed buildings. One of these is an all-concrete two-family house designed by Isaac Broid. The external and interval walls are fairface surfaces cast in board forms. A concrete lattice implemented as a filigree work between the small internal courtyard and the adjacent street continues as a screen outside the living room window. The nearby Condesa city block, known for its Art Deco buildings, displays an apartment building designed by Broid. The building shares the same filigree features as the earlier Casa Amsterdam.

Alberto Kalach combines the abstract language of modernism with influences obtained from traditional Mexican architecture. Unlike Barragán or Legorreta, he is not a colourist of massive walls, but uses materials, mostly fairface concrete, as such. Kalach is also interested in finding solutions to the many problems of the mega city with more than 20 million people. An example of these is the lake town plan, in which the valley town built on made-up ground is partly restored to a lake to rehabilitate the lagoon town of the Aztecs.

The last pyramid in México City is now under construction in the north part of the town, as the national library designed by Alberto Kalach nears its completion. The José Vasconcelos Library that resembles a pyramid in appearance also contains botanical gardens.

14